

"Bilderna sköljde jag i ån som rann förbi huset"

Bollstabor och andra - Fotografier av Georg Hedberg
Länsmuseet Murberget, till 24 januari 2010

Fotografen Georg Hedberg (1907-1955) arbetade på sågen i Bollstabruk i närheten av Kramfors. Men hans livsverk var de runt 20 000 fotografier han tog under åren 1930-1975. Denna stora samling av negativ och glasplåtar överfördes till Länsmuseet i mitten av 90-talet, och bildar nu grunden för utställningen "Bollstabor och andra" vilken visas på nedre plan hela året ut. Här skildrar han sågverkssamhället Bollstabruk med omnejd, som det såg ut på 50- och 60-talet när folkhemstanken och framtidsoptimismen florerade som starkast. I svartvita fotografier berättar Hedberg om det sociala livet på bruket, i helg som vardag, på arbete och fritid, från slit till fest. Vi får se prov på det mesta som konstituerar begreppet folkhem, som demonstrationståg, körsångare och italienska veckor på Konsum. Vi får följa familjer på söndagsstek, tältsemester och badutflykter. Det är en tid när det moderna Sverige tar form, en brytningstid mellan fattigdom, smuts och dryckenskap och nymodigheter som elspisen, myggjagare och televisionen.

Georg Hedberg är på något sätt en sinnebild för förra seklets fotografiske entusiast och idealist som fyller sin fritid med allt som har med foto att göra. Han lär sig mycket av Gunnar Falk, som bor vid paviljongen med mörkrum och fotokataloger. Snart bygger han eget mörkrum i en skrubbe ute i farstun. Han går ut i farstun under lampan och granskar kopiorna innan han återvänder till framkallningsskrubben. "Bilderna sköljde jag i ån som rann förbi huset." Ord som ger en vidunderligt egenartad bild och som rymmer hela den traditionella fotografins mystiska väsen och skaparglädje.

Vill man hitta en intressant kontrast till Georg Hedbergs dokumentära berättelser kan man gå till Sune Jonssons bilder av det västerbottniska jordbrukssamhället. Där Jonsson är den medvetne estetikern och fotokonstnären som betonar ljus, komposition och bildskärpa, är Hedberg den otvungna och spontana fotografen som tar fasta på den tillfälliga händelsen. Där den förstnämnde söker bakomliggande och dröjande stämningar placerar den senare direkt kameran på det yttre skeendet. När man går runt på utställningen påminner det mycket om ett bläddrande i privata fotoalbum, med blandningar av högt och lågt, där intima familjebilder samsas med bilder från samhället, där privat och offentligt hela tiden går hand i hand. Det är fotografi som sätter funktionen främst - när något speciellt inträffar måste det förevigas som ett bevis på att det speciella verkligen inträffat. Kameran blir det sociala trollspö som gör att vi dras till bilden som flugor, händelsen uppstår på nytt och vi kan prata om den hur länge som helst då fotografiet är den tålmodigaste lyssnaren i hela världen.

Utställningen domineras av det mer eller mindre rakt dokumentära, men jag hittar också mer personliga och avvikande bilder. Tänker främst på det unga kramande paret som överraskas vid en skuggig stenmur, den nonchalanta killen med solglasögon och fimpen i glad mun och tjejen som inte kan dölja sina känslor bakom den blygt nedslagna blicken. Bilden med de unga backhopparspojarna där den som är i luften våghalsigt flyger in från bildkanten ut mot det öppna vinterlandskapet och framtiden. Fotot av den vita tvätten på tork i skogen vid "Tvättarån", en installation långt före ordet blev konst och som påminner om en liknande iscensättning av konstnären Annikka Arvidsson vid Forest Art i Järnsta förra året. Jag tänker också på en särskild poetisk bild med klassisk gråskala och tidlöst ljus. Det är den med de tre barnen som ritar i lera eller sand med höbågnade hässjor avlagset i bakgrunden.

Dessa bilder, som också återges här, har sitt speciella nummer i museets bildarkiv. Man kan gå in på Murbergets hemsida, leta rätt på sidan för "Bollstabor och andra", gå vidare till "Titta på Georg Hedbergs bilder och kommentera" och där klicka på "Album". Då

kommer över 1000 bilder upp i 84 serier. Här kan man fritt gå på utflykt i hans bildvärld, klicka på en bild för att veta mera och kanske kommentera en bild. Känner man till ett speciellt nummer så kan man skriva in det i sökmotorn längst ned för att få upp samma sida. Museet planerar också att installera en dator i utställningen där man direkt kan söka efter önskad bild. Interaktionen bidrar till publikens möjlighet att kunna ge mera upplysningar om innehållet i bilderna. På så sätt kan utställningen under året successivt fördjupa berättelsen om Bollstaborna och deras samhälle.

Text: Jan K Persson

Foto: Ur Läns museets bildarkiv

2009-05-13